

Dr. Haralyi László nyá. alez.

Szentpéteri István utász tizedes (M. Kir. 4. honvéd utász zászlóalj, Baja)

Szentpéteri úrral és feleségével, Mária nénivel Siófokon, egy közművezeték kiváltásával kapcsolatos, ingatlanát is érintő munka alkalmával ismerkedtem meg 2006 szeptemberében. Többször beszélgettünk, így szóba kerültek katonai szolgálatának emlékei is. Büszkén mutatta meg a hatvan évvel ezelőtt, 1946 novemberében, aknász szolgálata idején Boronkán készült fényképeket és a Somogy Megyei Néplapban 1968-ban(?) megjelent cikket, melyben lánya fedezte fel fényképét.

Szentpéteri úr hozzájárulásával a beszélgetésünkkor elhangzottakat, az említett cikk, továbbá a bemutatott fényképek másolatát ezúton adom közre.

Szentpéteri úr 91 éves, 1915-ben született Somogyberényben, paraszti családban.

Összesen öt év öt hónapig teljesített katonai szolgálatot. Parancsnokai közül Kozerga László és Czinder Pál századosra, valamint Borsos Aurél főhadnagyra emlékezett. Tizedesként szerelt le, véglegesen 1947. január 17-én.

Sorkatonai szolgálatra 1939. október 17-én vonult be a M. Kir. 4. honvéd utász zászlóaljhoz, Bajára. 1941 októberéig sorkatonaként teljesített szolgálatot, majd a II. Világháború alatt még két alkalommal ugyancsak a bajai utász zászlóaljhoz, a háború után egy alkalommal az újjáalakult Magyar Honvédséghez, a Kaposvári Katonai Körzetparancsnokságra tartalékos szolgálatra hívták be. Századával együtt több esetben gyalogsági feladatra is bevetették.

Sorkatonaként vett részt 1940-ben az erdélyi, majd 1941-ben a délvidéki bevonulásban. Mindig elől, sok esetben gyalogsági támogatás nélkül teljesítették feladatukat. Emlékei közül a délvidéki bevonulást említette. Bevetésre Vaskútról indultak és Madaras község körzetében 50 db. harckocsiaknából álló aknamezőt szedtek fel. Húsvét vasárnap és hétfőn szerb betonerődöket robbantottak fel. Később kitelepített szerb lakosokat kísérték Újvidékre.

1942 áprilisában tartalékos szolgálatra hívták be ugyancsak a bajai utász zászlóaljhoz. Májusban indultak a 2. Magyar Hadsereg kötelékében a keleti frontra. Előnyomulás közben átjárónyitás, hidak helyreállítása, utak, hidak javítása volt a feladatuk. A repülők részére a saját csapatok első vonalát a hátukra és a hátizsákra varrt fehér textildarabbal – kapcával – jelölték. Ennek ellenére több esetben a saját légierő géppuskatüze, vagy bombái őket érték. Branjszk körzetében, erdős területen támadásban a zászlóalj 2. századát az egyik szombati napon gyalogsági támogatás nélkül vetették be. A partizánok a tisztek egy részét még aznap távcsöves puskával kiemelték. A német gyalogság csak a következő nap, vasárnap érkezett meg. A németek túszoikat szedték, akiket kivégeztek. Rohamutász kiképzésben is részesült.

A Dont elérve Korotjakban állomásoztak 1943. január 13-ig. Fontos feladatuk volt a téli szállások előkészítése, melyet sok esetben ugyancsak gyalogsági fedezet nélkül végeztek.

A szovjet áttörés után gyalog vonultak vissza. Visszavonulás közben az utakon és ellenállási terepszakaszokon harckocsi aknamezőket telepítettek; a Dnyeperen átkelőhelyet rendeztek be a visszavonuló gyalogság számára: 2 m szélességben rőzsekötegeket raktak le a jégre, melyet a jégbe fagyasztott kampós cövekekkel és hevederekkel rögzítettek.

Megromlott egészségi állapota miatt 1943. március 15-én két hétre tábori kórházba került, majd sebesültszállító vonattal Debrecenbe szállították. Innen szerelt le és került haza 1943 áprilisában.

1944 áprilisában újra behívták. Ismét Ukrajnában vetették be: a Dnyeszteren májusban 220 m hosszú állóaljazatú hidat építettek német műszakiakkal együtt. A hidat egy hét alatt, éjjelnappali munkával építették meg. Megjegyezte, hogy a németek hídépítő felszerelése jobb volt.

A Galíciában történő visszavonulás során rőzsekötegeket felhasználva fa-föld fedezékeket, géppuska-állásokat építettek. Az erősítési munkára a lakosságot is igénybe vették: árokásásra minden portáról egy főt, egy hét időtartamra rendeltek ki, melyet katonai karhatalommal biztosítottak.

A Kárpátokban a Borgói-havasokban lévő első világháborús védőállások egy részét rendbe hozták. Az Árpád- vonalban Havasalján, Körösmezőn és Rahó körzetében megerősítették, és romboláshoz készítették elő a hidakat, valamint aknacsoportokat, aknamezőket telepítettek. Büszkén említette, hogy „az oroszok a Kárpátokban az utakon nem tudtak átjönni! Csak a románok átállása után, Délről tudtak betörni Erdélybe!”

Alakulatát Rahón rakták vasútra és Dunaföldváron raktak ki. A solti Kis-Duna hídjaitól Délre, a solti oldalon levő erdőben, az erdészháznál vertek tábort (ahol e cikk szerzője is táborozott 1962. március-áprilisában a „DUNA” gyakorlat idején), majd a harcok folyamán Dunaföldvárra települtek át. Feladataikat a német flottilla katonáival közösen oldották meg. Az első szovjet átkelési kísérletet a német-magyar erők megghiusították, utána egy hétig jelentősebb mozgás a front ezen szakaszán nem volt.

A dunaföldvári hidakat a németek készítették elő robbantásra, majd átadták a magyar műszaki erőknek. A robbantást már a magyarok hajtották végre 1944 novemberében. A német utóvédet a magyar utászok pontonokon szállították át a Dunán. A szovjetek sikeres átkelése után alakulatát Székesfehérvárra, majd az egyik laktanya istállójában töltött éjszaka után Mosonmagyaróvárra vonták vissza. Halászikban szállásolták el őket, immár fegyver nélkül. Innen Németországba települtek át, ahol tiszti kocsisként „szolgált” a háború végéig, majd Bajorországban „kosztért és kvártélyért” egy parasztháznál dolgozott harmadmagával. Németországban nyolc hónapot töltött és 1945. november 8-án érkezett haza Magyarországra.

Balról jobbra: Kisiván Imre tizedes, Szentpéteri István tizedes, egy boronkai lakos, Sostovics Sándor aknász őrmester (1946 november)

1946. június 6-ra behívót kapott a Kaposvárra, ahonnan a nők, családok embereket hazaküldték. Kaptak zubbonyt és nadrágot – ki-ki németet vagy magyart, amilyen jutott - csizmát vagy bakancsot, magyar katonasapkát. Az utász képzettségüket ötfős csoportokba

AKNASZEDŐK

Tízezerszer életveszély

Hamis papírok segítségével
szökött meg a fronttól Kisvána
Imre. A hadseregben utász-
állományt kapott, ismerte az
aknák szerelését, hadistalanítá-
suk módját. De a hadsereg-
ből az egyenruhából elege
vált, a nagyon boldognak érez-
te magát, hogy éjszaka hazat-
ért Kaposvárra.

Mégis, amikor egy orosz
tábornok útján elmondta
a német és néhány társának, hogy
a föld-megindulását, a föld-
mozgást akadályozza a renge-
s, akkor nem sokat töpren-

Soslovics Sándor aknász-örrmester és "műszeres" katonái.

gősen voltunk.

Viktor Szepessy Zepi-
gádkapitány szavaiból
értettem, hogy nekünk kell
előtérbe, akik rendelkezünk
a szakudással, ismerjük a
város veszélyét. Mint ak-
kor, így lettem 1945 áprilisá-
ban tagja az új magyar had-
seregnek. Pék József, Grósz
József és Csizsai István kato-
natisággal. Pék József Iha-
borcsányi halt meg, ugyan-
gyan a nyomoreklá egy rob-
banás következtében Grósz Jó-
zsef is.

Nagybajomba egy kaposvári
városi vitéz élet. Műszer, or-
vosi láda, közszer ismeretlen
fogalom volt akkor, ugyanígy
a földzerelés is, amely nél-
kül e veszélyes munka elke-
zdhetetlen. Társaival szedte az
éjszaka, a mennyire lehetett,
vita az életét.

— Később a Sio-csatorna
tervezésében, az úgynevezett Je-

nő-vonal aknátlanítását vége-
ztük. Lépni is alig lehetett,
annyi volt a különböző akna.
Akkor már többen voltunk,
sokan vállalkoztak erre a ve-
szélyes mesterségre. Egyszer
csak irratós robbanás, majd
robbanássorozat következett
be. En magam is meglepetül-
tem, de azzal mit sem törő-
ve rohantam a földön fetren-
gő, jajgató társamhoz. Erdélyi
József kölyggyermekes köröshe-
gyi ácssegédhez. Sebott in-
gammal kötöttem be, ameny-
nyire lehetett, a szatna a közeli
vasúti pályatesthez cipeltem.
Egy szerelvény nélkül haladó
mozdonnyal vittem Kaposvár-
ra szinte a saját karjaimban.
Sajnos, segíteni nem lehetett
rajta, olyan súlyosak voltak
sérülései.

Kisvána Imre
tovább folytatta
az aknasze-
dest. Tízezer-
nél többet

Összesen 11 140
aknát hadista-
lanított egyo-
dól. A szert és
lővedéket po-
dig hadiszam-
ra szedte öze-
szo és semmisí-
tett meg társai-
val. 1945 őzén
egy robbanás-
nál meg-
sérült, kópte-
lenné vált az
idegei. A
munka folyta-
tását vesze-
lését írta.

Jó tíz év múlva ottott maga-
ra ismét egyenruhát. Akkor
már mint kommunista jelent-
kezett a munkasíriségbe, a ma-
la tevékenyen részt vett a
munkájában. Az Állami Epi-
tőpari Vállalat művezetője.
Nagy öröme aláírta földu-
latni és levelezni kezdeni a
Poltavában lakó Zepitov, ma-
már nyugdíjas gádkapitány-
nyal.

Sokan kíséreltek meg, hogy
legalábbis hozzávetőlegesen
megállapítsák, mennyi akna
telepítettek a német hadsereg
a támadó csapatok útjába és a
falvakba, hogy így álljanak
bőszít a helyben maradó la-
kosságon. Van, aki 100 000-ról,
akad, aki ennél jóval többről
beszél.

Talán érdemes ezzel kapoco-
latban egy jelentős idézet.
Bakai Arpad ezredes, a kapos-
vári 41-es kiegészítő parancs-
nokszag vezetője jelentése
1945. március 10-én:

—Négy hónapja folyik min-
den műszer nélkül az aknasze-
dés, embertelen, igen nehéz
körülmények között. Folyik az
igazi, a marculi, a légyvölgyi
járás megtérítése, a más te-
rületek aknátlanítása is. Négy
hónap alatt 100 503 föld alatti
és 37 224 föld feletti akna, ko-
csiszon a fel nem főbbani tő-
sérégi lővedéket, lözereti ha-
tástalanítottak, semmisítették
meg az e munkában részt ve-
vő katonák.

Szalai László

Kisvána Imre a kórházban.

szervezték, és röviden közölték velük, hogy aknát fognak szedni. Tiltakozásnak nem adtak helyt.

Felszerelésük egy, saját maguk, vagy a helyi kovács által készített szűrőbot – esetenként vasvilla -, valamint sarló és balta, „védőfelszerelésük” a csoportparancsnok gondoskodása, háborús tapasztalatuk és józan eszük volt. Aknakutató műszert, egységes szakfelszerelést nem kaptak. Élelmezésüket, szállásukat a lakosság biztosította. Illetményük az infláció következtében gyakorlatilag semmit sem ért.

Először Marcali környékén: Boronkán¹, Somogyszentpálon, Kéthelyen vetették be őket. Sok esetben nem szabvány aknákkal, lőszerekkel, hanem különböző robbanószerkezetekből összeállított aknacsapdákkal kellett megküzdeniük. Somogyszentpálon tüzérségi lövedék, alatta üvegakna és hozzájuk kapcsolt másik robbanótöltet izzasztotta meg őket. Kéthelyen a mennyezetbe fúródott aknavető gránátot ott helyben robbantották fel. Boronka és Marcali között egy fel nem robbant 50 kg-os légibombát és két kiégett német Tigris harckocsit találtak. A bombát az egyik harckocsi alá helyezték, elbújtak a tőle mintegy 15-20 méterre lévő másik harckocsi alatt és a bombát felrobbantották. Enyhe légnyomást kaptak.

Az ősz folyamán Martonvásárra települtek át, ahol sok elásott, kútba dobált, zárszerkezet nélküli német fegyvert találtak. Az egyik kútban a víz kiszivattyúzása után gondosan becsomagolt, lezsírozott, míves kivitelű vadászfegyvert és harckocsi aknát, valamint egy lövegcső darabot találtak. Vereben egy jégveremben egy 12-14 éves fiú eldobott Vécsei-kézigránátot mutatott, melyet a járőrparancsnok a gyerektől elvett és kidobta a veremből. A kézigránát felrobbant.

Jobboldalt Szentpéteri István tizedes, középen Sostovics Sándor aknász őrmester, baloldalt Boronka község bírása (1946 november)

¹ Marcali és Boronka neve szerepel a Landmine Monitor 2002 évi jelentésében: ... In the State-owned woods around Nagybajom and Marcali, the remains of exploded munitions and unexploded mines and other munitions dating from World War II “caused serious problems in the last year.” Three lumber projects had to be stopped in recent years for these reasons.^[45] Part of the contaminated area is in the Boronka Tájvédelmi Körzet (BTK - Boronka Landscape Protection Area) owned by the Somogy Természetvédelmi Szervezet (Somogy Nature Reserve Organization). The forestry director said that “there have not been any explosions for decades.”^[46] The area “is not fenced, and there are no notice-boards of possible danger.”^[47] The Marcali Forestry has submitted to the Ministry of Agriculture and Country Development an application each year in recent years for explosive clearance, but without any agreement being concluded.

Army experts describe the Mesztegnyő area as “the single mined area remaining from World War II.”^[49] Battlefield researchers of the Faculty of History of War of the Zrínyi Miklós University of National Defense plan to start explorations in the area in 2002.^[50] Recently, the Ministry of Foreign Affairs has expressed support for mine/UXO clearance of the Nagybajom-Mesztegnyő area.^[51]
^[48]

Csoportjából ketten szenvedtek balesetet. Egyiküket légnyomás érte, másik társának szemébe szilánk fúródott.

Aknász könyvét nyugdíjba vonulásakor, 1976. májusában, munkában töltött éveinek igazolási kérelmével együtt Kaposvárra, a Somogy Megyei Hadkiegészítő Parancsnokságra küldte, ahonnan azt nem kapta vissza, amit a mai napig nehezményez.